

QADIMGI BOBIL

Mahmudova Zulfiya Alimjanovna

Andijon Davlat pedagogika instituti

Ijtimoiy gumanitar fanlar kafedrası o`qituvchisi

Ahmadqulov Jahongir Dilmurod o`g`li

Ijtimoiy gumanitar va san`at fakulteti

102-guruh talabasi

Annotatsiya: *Bobil davlati, qadimiy Mesopotamiya hududida joylashgan muhim tsivilizatsiya bo'lib, miloddan avvalgi III mingyillikdan boshlab rivojlandi. Ushbu maqolada Bobilning tarixi, siyosiy tuzilishi, madaniyati, iqtisodiy hayoti va Hammurapi qonunlari kabi yutuqlari haqida ma'lumot beriladi. Bobil madaniyati, san'at va adabiyotda o'zining boy merosini qoldirdi.*

Kalit so`z: *Bobil, Mesopotamiya, tarix, Hammurapi, qonunlar, madaniyat, arxitektura, iqtisodiyot, savdo, ilohiyot, adabiyot, qishloq xo'jaligi, shahar-davlatlar, qadimgi sivilizatsiya, badiiy san'at, geosiyosat, urushlar, ijtimoiy tuzilma, meros, inshootlar.*

Abstract: *The Babylonian state was an important civilization located in the territory of ancient Mesopotamia, which developed from the 3rd millennium BC. This article provides information on Babylon's history, political structure, culture, economic life, and achievements such as Hammurabi's laws. Babylon left its rich legacy in culture, art and literature.*

Key word: *Babylon, Mesopotamia, history, Hammurabi, laws, culture, architecture, economics, trade, theology, literature, agriculture, city-states, ancient civilizations, art, geopolitics, wars, social structure, heritage, structures.*

Абстрактный: *Вавилонское государство было важной цивилизацией, расположенной на территории древней Месопотамии, развивавшейся с 3-го тысячелетия до нашей эры. В этой статье представлена информация об истории, политической структуре, культуре, экономической жизни Вавилона и таких достижениях, как законы Хаммурапи. Вавилон оставил свое богатое наследие в области культуры, искусства и литературы.*

Ключевые слова: *Вавилон, Месопотамия, история, Хаммурапи, законы, культура, архитектура, экономика, торговля, теология, литература, сельское*

хозяйство, города-государства, древние цивилизации, искусство, геополитика, войны, социальная структура, наследие, структуры.

Kirish. Qadimgi Bobil davlati, Mesopotamiya hududida, hozirgi Iroqning janubi-sharqida joylashgan, insoniyat tarixidagi eng muhim va ta'sirchan tsivilizatlardan biridir. Bobil, asosan, miloddan avvalgi III mingyillikda, Shuhrat va oziq-ovqat resurslari boy hududda rivojlangan. Bu davrda Bobil, iqtisodiy, madaniy va ilmiy markaz sifatida o'zining ulkan rolini o'ynadi. Unga asos solgan samoviy va muhim shaharlar, masalan, Bobil, Ur, Uruk va Lagaš, o'zining ajoyib me'morchiligi va rivojlangan ijtimoiy tizimi bilan mashhur bo'lgan.

Bobil davlati, asosan, ikki davrga bo'linadi: Qadimgi Bobil (miloddan avvalgi 1894–1595) va Yangi Bobil (miloddan avvalgi 626–539). Qadimgi Bobil davrida, Hammurapi qonunlari, shuningdek, iqtisodiy va ijtimoiy tuzilmalarning rivojlanishi bilan mashhur. Hammurapi, Bobilni yagona davlatga aylantirib, qonunlar va boshqaruv tizimini yo'lga qo'ygan. U o'zining "Hammurapi qonunlari" bilan adolat, qonun ustuvorligi va jamiyatning turli qatlamlari o'rtasidagi munosabatlarni tartibga solishga intildi. Bu qonunlar, bugungi kunda ham adliya tizimlarida asosiy tushunchalar sifatida qabul qilinadi.

Yangi Bobil davrida esa, Bobil yana ham yuksalishga erishdi va Nabukadnezar II boshchiligida, shahar o'zining eng yuksak cho'qqisiga erishdi. Bu davrda, Bobil o'zining ajoyib me'morchiligi, masalan, Hanging Gardens of Babylon (Bobilning osmon bog'lari) va boshqa ko'plab inshootlar bilan tanilgan. Shuningdek, bu davrda ilm-fan va madaniyat rivojlandi, astronomiya, matematika va adabiyot sohalarida muhim yutuqlarga erishildi. Bobil davlati, o'zining iqtisodiy qudrati va madaniy merosi bilan butun Mesopotamiya hududida va undan tashqarida keng tarqalgan ta'sir ko'rsatdi.

Bobilning tarixi va madaniyati, zamonaviy dunyoga ko'plab bilim va qadriyatlarni olib keldi. Uning qiyin tarixi, urushlar, muhojiratlar va madaniy almashuvlar bilan to'la bo'lsa-da, qadimgi Bobil davlati insoniyat taraqqiyotida muhim o'rin egallab kelmoqda. Ushbu referat davomida, Bobil davlatining ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy jihatlari, shuningdek, uning tarixiy ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beriladi. Bu orqali Bobilning nafaqat o'z zamonida, balki hozirgi kunda ham insoniyat hayotida qanchalik muhim ekanini ko'rsatishga harakat qilinadi.

Bobil (Vavilon) — [Mesopotamiyaning](#) janubiy qismi miloddan avvalgi 2-ming yillikning boshidan miloddan avvalgi 538-yilgacha mavjud bo‘lgan qadimgi davlat. Markaziy shahri [Bobil](#) nomidan olingan. Miloddan avvalgi 3-ming yillikda Mesopotamiyada shahar-davlatlar paydo bo‘lgan edi. Bobil shahri vujudga kelmasdan oldin Dajla va Furot daryolari orasida — Shumer va Akkad davlatlari mavjud bo‘lgan. Miloddan avvalgi 21-asr oxirida ko‘chmanchi semit (somiylar) qabilalaridan biri amoriylar Akkadning katta bir qismini bosib olgach, qudratli davlat barpo etib, Bobil shahrini markaz qilganlar. Shu davrda elamliliklar ham Shumerda o‘rnashib olgan.

Mesopotamiyada hukmron bo‘lish uchun amoriylar bilan elam qabilalari o‘rtasidagi kurashda amoriylar g‘olib chiqqan. Qadimiy Bobil podsholigida amoriylar sulolasi (miloddan avvalgi 1894—1518) mustahkamlanib olgan. Bu sulola podsholaridan Hammurapi (miloddan avvalgi 1792—1750) Shumerni ham o‘z davlatiga qo‘shib olgan. Mustabid davlatni mustahkamlash maqsadida Hammurapi buyrug‘i bilan yuqori tabaqalarning manfaatini qo‘riqlashga qaratilgan qonunlar majmuasi tuzilgan. Bu qonunlar yerga egalik, savdo-sotiq, qulchilik, iqtisodiyijtimoiy munosabatlarni tartibga solgan. 247 moddadan iborat qonunlar to‘plami bazalt ustuniga arxaik mixxat bilan yozilgan. Bobil davlatining eng ravnaq topgan davri — Hammurapi hukmronligi davridir. Hammurapidan keyin Bobil davlati tushkunlikka yuz tuta boshlagan.

Miloddan avvalgi 1518-yilda kassitlar Mesopotamiyaga bostirib kirib, Bobilda o‘z hukmronligini o‘rnatgan. Kassitlar sulolasi davrida (miloddan avvalgi 1518—1204) chorvachilik rivojlangan, qo‘shni Misr davlati bilan savdo va diplomatik munosabatlar o‘rnatilgan. Bu davrda

ossuriyaliklar va elamliklar bir necha marta Bobilga hujum qilgan. Shundan keyin Bobil siyosiy jihatdangina emas, balki madaniy jihatdan ham tushkunlikka uchray boshlagan.

Miloddan avvalgi 7-asrda Bobil ossuriyaliklar tomonidan ikki marta (689 va 648 yillar) vayron etilgan. Miloddan avvalgi 626 yil Ossuriyaning Bobildagi noibi, xaldeylar qavmidan bo‘lgan Nabopalasar Ossuriyadan ajrab chiqib o‘zini Bobil podshosi deb atagan. Shu vaqtdan Yangi Bobil podsholigi yoki Xaldey davri (miloddan avvalgi 626— 538) boshlanadi. Nabopalasar Midiya podshosi Kiaksarga Ossuriya bilan urushida yordam berib Ossuriya davlati xududini u bilan bo‘lishib olgan. Nabopalasarning o‘g‘li Navuxodonosor II (Sharq adabiyotida „Buxtunnasr“) (miloddan avvalgi 604— 562) misrliklarni Old Osiyodan batamom siqib chiqargan. Miloddan avvalgi 586 yil Kuddusni vayron qilgan, Yahudiya Bobil viloyatiga aylangan, 574 yil Tirni egallagan. Yangi Bobil podsholigi davrida Bobil shahri ijtimoiyiktisodiy jihatdan taraqqiy etgan, savdo, xunarmandchilik, binokorlik rivojlangan eng yirik shaharlardan biriga aylangan. Navuxodonosor kurgan dabdabali binolarning harobalari hozirgacha sakdanib kelgan. „Bobil“ deb yuritiladigan tepalik kazilganida, katta bir saroy harobasi, „qasr“ tepachasi qazilganda Navuxodonosor zamonidan qolgan ajoyib binolar topildi. Ularning devorlari gullar solingan sirli koshinlar bilan bezatilgan. Diniy marosimlarda yuriladigan muqaddas yo‘l ham shu saroy yonidan o‘tgan. Bu yo‘lga toshdan yo‘nilgan plitalar yotqizilgan, plitalarda mixxatlar saqlangan. Navuxodonosor davrida Bobil podsholigi o‘z taraqqiyotining ikkinchi yuksalish davriga chiqqan. 555 yildagi davlat o‘zgarishidan so‘ng Bobil taxtiga o‘tqazilgan Nabonid (miloddan avvalgi 555—538) mamlakatning bir butunligini saqlash uchun harakat qiddi, lekin axomaniylar podshosi Kir //miloddan avvalgi 538 yilda Bobilni o‘z davlatiga qo‘shib oldi. Bobil podsholigi shu tariqa quladi.quyosh kalendari 365 kun

Bobil (shumercha Kadingirra, akkadcha Babilu, aynan — tangri darvozasi) — [Mesopotamiyaning](#) shimoliy qismida, [Furot daryosi](#) bo‘yida joylashgan shahar; hozirda Xilla shahri ([Iroq](#)). Bobil dastlab [Akkad](#) shohi [Sargon](#) (miloddan avvalgi 2364— 2314) haqidagi afsonada va [Ur davlatining](#) III sulolasiga oid hujjatlarda tilga olingan. Bobil Birinchi Bobil sulolasi (miloddan avvalgi 1894—1595) davrida katta rol o‘ynay boshlagan, [Xammurapi](#) davri(miloddan avvalgi 1792—1750) ga kelib esa nafaqat [Mesopotamiyaning](#), balki butun [Old Osiyo](#)ning yirik siyosiy, madaniy va xo‘jalik markaziga aylangan(taxminan 1595-yil). Bobil dastlab [xettlar](#), so‘ngra taxminan 1518-yil [kassitlar](#) bosib olgan. XIII-XII asrlarda shahar [Ossuriya](#) podsholari

Tukultininurti I va [Tiglatpalasar](#) I tomonidan ikki marotaba vayron etilgan. Miloddan avvalgi 1-ming yillik boshlarida [Ossuriya](#) va [oromiy qabilalaridan xaldeylar](#) o‘rtasida Bobil uchun kurash bo‘lgan. Miloddan avvalgi 732-yildan Bobil [Ossuriya](#) davlati tarkibida. Miloddan avvalgi 689-yil shahar isyon ko‘targanligi sababli [Ossuriya](#) podshosi Sinaxerib tomonidan butkul vayron etilgan (taxminan miloddan avvalgi 680-yil). Sinaxeribning vorisi [Asarxaddon](#) tomonidan qayta tiklangan. Miloddan avvalgi 626-yil Blagi hokimiyatni xalday [Nabopalasar](#) (626—604) egallab olgan. [Navuxodonosor II](#) (604—562) davrida shahar gullab yashnagan va ravnaq topgan. 538-yil Bobilni [forslar](#) shohi [Kir](#) bosib olgan. Miloddan avvalgi 331-yil Bobilni [Iskandar Zulqarnayn](#) zabt etgan. Miloddan avvalgi 312-yil Bobil [Iskandar](#)ning sarkardalaridan biri [Salavk](#) qo‘li ostiga o‘tgan. Shu paytdan e’tiboran B. yetakchilik mavqeyini yo‘qota borgan va milodiy II asrga kelib tarix sahnasidan uzil-kesil tushib ketgan.

Xulosa. Qadimgi Bobil davlati insoniyat tarixida muhim bir o‘rin egallaydi. Uning ijtimoiy, iqtisodiy va madaniy rivojlanishi, nafaqat Mesopotamiya hududida, balki butun dunyoda o‘z ta’sirini ko‘rsatgan. Bobil davlatining asosiy yutuqlaridan biri Hammurapi qonunlari bo‘lib, bu qonunlar adolat va tartibni ta’minlashda muhim rol o‘ynadi. Bobil davrida o‘ziga xos ijtimoiy tuzilmalar, iqtisodiy tizimlar va madaniyatlar shakllandi.

Yangi Bobil davrida esa shahar me’morchiligi, astronomiya va matematika sohalaridagi yutuqlar keng qamrovli rivojlanishga olib keldi. Bobil, o‘zining ajoyib inshootlari va madaniy merosi bilan birga, boshqa tsivilizatsiyalar bilan doimiy aloqada bo‘lib, ilmiy va madaniy almashuvlarga katta hissa qo‘shdi.

Bobilning urushlar, muhojiratlar va madaniy almashuvlar orqali tarixi ko‘plab darslar va qadriyatlarni taklif etadi. Ushbu davrda shakllangan qadriyatlar, bugungi kunda ham o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan. Bobil, nafaqat o‘z zamonida, balki hozirgi kunda ham insoniyat hayotida muhim bir to‘plam sifatida qabul qilinadi. Shuning uchun, qadimgi Bobil davlatini o‘rganish, insoniyatning tarixiy rivojlanishini yanada chuqurroq anglash imkonini beradi.

Xulosa qilib aytganda, qadimgi Bobil davlati – bu nafaqat o‘z davrining, balki hozirgi davrning ham yuksak madaniyatiga, ijtimoiy va iqtisodiy tizimlariga asos bo‘lgan muhim bir tsivilizatsiya. Uning merosi, bizning zamonamizda ham o‘z ahamiyatini saqlab qolmoqda. Bobilning tarixi va madaniyati, kelajak avlodlar uchun muhim saboqlarni o‘z ichiga olgan va ularning rivojlanishida ulkan rol o‘ynaydi. Bu, nafaqat tarixiy, balki madaniy va ilmiy sohalarida ham o‘z aksini topadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

- 1.Xrestomatiya po istorii Drevnego Vostoka, pod. Red;
- 2.V. V. Struve i D. G. Redera, M., 1963; Struve V. V.;
3. Qadimgi Sharq tarixi, T., 1956; Turayev B. A.;
- 4.Yegipetskaya literatura, t. I, M., 1920;
- 5.Matye M. E., Iskusstvo Drevnego Yegipta, M., 1958;
- 6.Vseobshaya istoriya arxitekturi, t. I, M., 1970 Inaya kultura Yegipta, v kn.;
- 7.Muzikalnaya kultura drevnego mira, [Sb. statey], L., 1937; L a u yer J. F.,
- 8.Zagadki yegipetskix piramid, per. s frans., M., 1966; Ney
- 9.Briant, P. (2002). From Cyrus to Alexander: A History of the Persian Empire. Winona Lake: Eisenbrauns.
- 10.Kuhrt, A. (2007). The Persian Empire: A Corpus of Sources from the Achaemenid Period. London: Routledge.
- 11.Dandamaev, M. A. (1989). A Political History of the Achaemenid Empire. Leiden: Brill.
- 12.Wiesehöfer, J. (2001). Ancient Persia: From 550 BC to 650 AD. London: I.B. Tauris.
- 13.Curtis, J. & Tallis, N. (2005). Forgotten Empire: The World of Ancient Persia. London: British Museum Press.
- 14.Brosius, M. (2006). The Persians: An Introduction. London: Routledge.
- 15.Waters, M. (2014). Ancient Persia: A Concise History of the Achaemenid Empire, 550-330 BCE. Cambridge: Cambridge University Press.